

אמר רב נחמן, עשינו עצמינו כעורכי הדיינים, שבאים להראות צדדי זכות לאחד מבעלי הדין. ואמרו חכמים — "אל תעשה עצמך כעורכי הדיינים".

ומקשה הגמרא: מעיקרא, שהשיאה את עצתו, מאי סבר, ולבסוף שהצטער מאי סבר?

ואמרינן: מעיקרא סבר — "ומבשרך לא תתעלם", וכיון שקרובתו היא מצוה עליו לסייעה⁽¹⁰¹⁾.

ולבסוף סבר — אדם חשוב שאני, ויש לו להזהר יותר שלא ילמדו ממנו ויבואו לסייע אף לשאינם קרובים.

מביאה הגמרא את עצם הסוגיא: גופא, אמר שמואל — "המוכר שטר חוב לחבירו, וחזר המוכר ומחלו — מחול. ואפילו יורש מחול".

אמר רב הונא בריה דרב יהושע — ואי פקח הוא [היינו הלוקח] מקרקש ליה זוזי, וכתב ליה שטרא בשמיה. [נותן ללוה כסף לפני שיעשו קנוניא בין שניהם, כדי שיכתוב לו

קריבתיה [קרובתו] דרב נחמן, זבינתה לכתובתה [מכרה את שיעבוד כתובתה בעודה תחת בעלה] בטובת הנאה, היינו בדבר מועט.

ואחר זמן איגרשה, ושכיבה [מתה].

אתו הלקוחות וקא תבעי לה את כתובתה לברתה. [מבתה].

אמר להו רב נחמן, ליכא דליסבא לה עצה? וכי אין מי שיתן לה עצה?!

א-19 תיזיל [תלך] הבת, ותיחלה תמחל לכתובתה דאמה לגבי אבה, שהרי הכתובה אינה אלא שטר חוב שיש לאשה על בעלה, ואמרינן — אפילו יורש מוחל⁽¹⁰⁰⁾.

ואחר מות אביה, תירתה מיניה. תרשנה ממנו. ואירי כשלא היו לה עוד אחים שירשוהו.

שמעה, הבת את דברי רב נחמן, אזלה אחילתה. והלכה ומחלה את הכתובה, כעצתו.

הכתובה מאמה, ולא את כל שווי הכתובה. ונמצא שהרויחה הרבה.

101. אין ספק שהבת הזאת עניה היתה. ומפני כן, כיון שהלקוחות לא לקחו אלא בטובת הנאה היה נותן עיצה זו, על דעת שתתן היא ללקוחות מה שנתנו לאמם. ולא יפסידו כלום מקרן שלהם. שאם לא כן תימה גדול הוא שיתן רב נחמן עיצה להפסיד ללקוחות שלקחו כדת וכהלכה, משום "ומבשרך לא תתעלם". הריטב"א.

אינה אלא על זכות הגבייה של החוב. ולכן מועילה המכירה אף במקום שאין לו נכסים.

100. הקשו התוספות — מה תרויח בכך שתמחול, הרי תהא חייבת לשלם ללקוחות את כל הכתובה מ"דינא דגרמי", שהרי גרמה להם נזק?

ותרצו — מדובר בבת קטנה, שאינה בת חיוב להתחייב על נזקי גרמי.

אי נמי — מדינה דגרמי אינה צריכה לשלם אלא את הכסף שהשקיעו הלקוחות בקניית שטר

שטר על שמו, שאז אין המוכר יכול למחול⁽¹⁰²⁾].

אמר אמימר: מאן דדאין דינא דגרמי, מגבי ביה דמי שטרא מעליא. [למאן דאמר — המזיק את חברו על ידי "גרמי" חייב לשלם, הכא נמי המוכר שמחל על שטר חובו והזיק את הלוקח, חייב לשלם ללוקח את דמי השטר⁽¹⁰³⁾],

ומאן דלא דאין דינא דגרמי, מגבי ביה דמי ניירא בעלמא, כלומר — אומר שלא מכר לו אלא את הנייר, והרי הוא בידו⁽¹⁰⁴⁾.

הוה עובדא, היה מעשה, באחד שמכר לחברו שטר ומחלו, ובא הדין לפני רב אשי, **וכפייה רפרם לרב אשי,** הקיף רפרם את רב אשי בראיות, **ואגבי ביה כי כשורא לצלמי,** כלומר גביה גמורה, מדינא דגרמי. כמו הלוקח קורה לצור בה צורות, שמדקדק הלוקח לקחתה ישרה וחלקה.:

אמר אמימר משמיה רבב המא — האי מאן, דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב, [מי שחייב ממון לכתובה ולבעל חוב], **ואית ליה**

ארעא, ואית ליה זוזי, [יש לו קרקע, ומעות] ואינו יכול לתת לשניהם מעות או קרקע. מה יעשה?

לבעל חוב — מסלקינן ליה בזוזי. ולאשה — מסלקינן לה בארעא.

האי [הבעל חוב] **כי דיניה,** שהרי הלזה מעות, לכן מקבל מעות. **והאי** [והכתובה] **כי דיניה,** שהרי סמכה על שיעבוד הקרקע, והיא לא נתנה כלום, ולכן מקבלת מן הקרקע⁽¹⁰⁵⁾.

ואי לא איכא אלא חד ארעא, ולא חזיא אלא לחד, [ואם אין לו אלא קרקע הראויה רק לאחד מהם] — **לבעל חוב יהבינן ליה, ולאשה לא יהבינן לה.**

ומאי טעמא, נתנוה לבעל חוב ולא לאשה?

משום שיותר ממה **שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להנשא.** ואין חוששין שלא תרצנה הנשים להנשא. משא"כ לבעל חוב יש לחוש שאם לא יפרע חובו תנעל דלת בפני לוויים⁽¹⁰⁶⁾.

102. ומבאר השיטמ"ק — שהפקחות הוא

105. ברש"י מבואר, שגם לגבי נכסי צאן ברזל שהכניסה לו בכתובתה עדיף הבעל חוב על האשה. כיון שהיא צרפתן עם כתובה על שיעבוד הקרקע.

אך יש מהראשונים שכתבו — שלענין נכסי צאן ברזל דינה כבעל חוב רגיל.

עוד כתבו הראשונים — שבזמן הזה שאשה גובה כתובתה מן המטלטלין, לא עדיף הבעל חוב ממנה.

106. הרי"ף כתב, שגם אם קדמה כתובת האשה,

שבשעה שבא לקנות מוציא מיד המוכר את אותם זוזים שעליו לקרקש עמהם ללזה כדי שיכתוב לו שטר בשמו.

103. רש"י כתב — שחייב לתת לו את כל מה שכתוב בשטר. ברם לדעת התוספות שנוכרה לעיל, אינו חייב לתת לו אלא כמו ששילם.

104. לדעת רש"י, אין לקונה אלא את הנייר שבידו. אך הראב"ד כתב — שאף למאן דלא דאין דינא דגרמי חייב להחזיר ללוקח מה ששילם. ועיין עוד בעניין זה בש"ך (חו"מ סימן

אמר לו — אכן בא מקרה לפני בלוח שהיתה לו קרקע, וכפיתי אותה למוכרה, אך היה זה משום שתולה מעותיו בעובד כוכבים הוה, כלומר היו בידו מעות אלא אמר שהן של העובדי כוכבים.

ולכן כיון שהוא עשה שלא כהוגן, לפיכך עשו בו שלא כהוגן שהכריחוהו למכור קרקעותיו ולשלם חובו⁽¹⁰⁷⁾.

אמר לו רב כהנא לרב פפא: לדידך דאמרת "פריעת בעל חוב מצוה"⁽¹⁰⁸⁾, אם אמר הלוח — "לא ניהא לי דאיבעיד מצוה" מאי, האם כופין אותו לטרוח אחר מעות לפרוע חובו⁽¹⁰⁹⁾?

אמר לו — הלא כבר תנינא: "במה דברים אמורים שלוקה ארבעים ונפטר, במצות לא תעשה. אבל במצות עשה, כגון שאומרין לו עשה פוכה: ואינו עושה, טול לולב: ואינו עושה —

אמר ליה רב פפא לרב המא: ודאי דאמריתו משמיה דרבא [האם אמת הדבר ששמענו בשמכם בשם רבא] — האי מאן דמסקי [מי שהיה חייב כסף, והיו נושים] ביה זוזי, ואית ליה ארעא. ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה את חובו.

ואמר ליה הלוח: זיל שקול מארעא! [לך ופרע חובך מקרקעותי].

אמרין ליה — זיל זבין את, ואיתי הב ליה: לך אתה ותמכור קרקעותיך ושלם את חובך. ואין למלוה להתעסק במכירת קרקעותיך.

אמר ליה רב חמא לרב פפא — לא אמרתי דבר זה.

אמר לו רב פפא לרב חמא: אימא לי, גופא דעובדא היכי הוה? [גוף המעשה כיצד היה שהשתלשלה ממנו שמועה זו בשמך?].

הפרעון לא היה לו כסף. אלא שבשעה שתבעו בתחילה שיקר. ותלה בעכו"ם. ולכן עשו עמו שלא כהוגן, ואפילו שכעת אין לו מעות לפרוע חייבוהו למכור את קרקעותיו.

108. רש"י פרש — מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב "הין צדק" — שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק.

ויש שפרשו — דנפקא לן מדכתיב — "האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה", דמשמע שיש עליו חיוב להוציאו למלוח.

109. הראשונים הביאו כמה אפשרויות לפרש את הגמרא — א. פשיטא לן שכופין לפרוע את החוב. אלא שהתקשתה הגמרא, אם כן איך

ואחר כך לוח מעות, וקנה קרקע, שבעלמא במקרה כזה — חולקים בעלי החובות ביניהם אין הקרקע, כאן נותנים את הקרקע לבעל חוב ולא לאשה.

ויש חולקים — וסוברים שסוגיין עוסקת בשני שטרות היוצאים ביום אחד, ורק בכהאי גוונא אמרינן שיתן לבעל חוב. אך בעלמא אין מפיקעים מהאשה את הדין המגיע לה. ועיין עוד בר"ן.

107. ברש"י משמע שהלוח שיקר, ועדיין היו לו מעות לפרוע. אלא שלא רצה להשתמש בהם.

והקשו התוספות — אם כן, מדוע אומרת הגמרא ש"עשו עמו שלא כהוגן", הרי כהוגן עשו לו?

ולכן מבארים התוספות — שבאמת בזמן